

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataiteen koulutus

2015

Alexi Korpela

TAITEELLISET VAKAUMUKSENI

– pamfletti taiteesta, kulttuurista ja uskonnosta

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvataiteen ko. | Kuvataide

2015 | 37

Ohjaajat: Ilonan Tanskanen, Riikka Niemelä

Aleksi Korpela

TAITEELLISET VAKAUMUKSENI

Mitä taide on, miksi sitä tehdään ja millaiset vaikuttimet sen tekemiseen tulisi olla? Nämä ovat kysymyksiä, joita ensisijaisesti pohdin opinnäytetyössäni. Työni sisältää paljon puhetta uskonnosta, länsimaisesta kulttuurista ja maisemamaalauksesta. Näiden aiheiden käsittely on olennaista oman taidekäsitykseni ja maailmankatsomukseni selittämiseksi.

Työni on antimodernistinen pamfletti länsimaista todellisuuskäsitettä ja nykykulttuurin henkeä vastaan. Kirjoituksen aluksi puhun toden ja järjellisuuden periaatteista, tuodakseni ilmi omaa todellisuuskäsitystäni. Puhun taiteen määrittelystä ja samalla oman taidekäsitykseni lähtökohdista. Analysoin postmodernin kulttuurin henkeä, romantiikan filosofiaa ja pohdin romanttisen maalaustaiteen lähtökohtia suhteessa omaan työskentelyyni. Lopuksi pureudun kahteen maisemamaalaukseen ikonografisen tulkinnan keinoin, jonka avulla konkretisoin taiteellista työskentelyäni.

Opinnäytetyö-prosessin aikana, varsinkin kirjallisia lähteitä valitessani, minulle konkretisoitui se kulttuurin ja taiteen muutos, joka on tapahtunut yhteiskunnan modernisaation myötä. Prosessi myös selkeytti omia taiteellisia lähtökohtiani ja paikkaani taiteen maailmassa. Kirjoituksessani en pyri kertomaan miten asioiden pitäisi olla, vaan selitän oman työskentelyni lähtökohtia. Kritiikin avulla pyrin selkeyttämään lukijalle sitä, mistä taiteessani on kysymys.

ASIASANAT:

länsimainen kulttuuri, uskonto, antimoderni, postmodernismi, romantiikka, ikonografia

TURUN AMK:N OPINNÄYTETYÖ | Aleksi Korpela

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Fine arts | Visual Arts

2015 | 37

Instructors: Ilona Tanskanen, Riikka Niemelä

Aleksis Korpela

MY ARTISTIC BELIEFS

What is art, why to do it and which kind of motives should have got to do it? These are questions, which I primary considering in my thesis. My work includes lots of talk about religion, western culture and landscape painting. Dealing with these topics is relevant to explain my own artistic beliefs and worldview.

My thesis is an anti-modernistic pamphlet against western view of reality and culture of our days. In the beginning of my text I talk about idea of truth and rationality, to express my own view of reality. I talk about definition of art and the basis of my artistic beliefs. I analyze spirit of postmodernism, romantic philosophy and considering relationship between my work and baselines of romantic landscape painting. At the end of my thesis, I grab onto two landscape-painting with iconographic analysis, which is the way to concretize to reader the thing in my artistic work.

During the writing process, especially when I chose my literary sources, It came more clear to me, what kind of change have happened in art and culture trough the modernization of society. Process also clarified my own artistic basis and my place in the world of art. In any way, I don't try to tell how things should be, but rather explain the basis of my artistic work. With critique, I try to make clear which are the main points of my artistic work.

KEYWORDS:

western culture, antimodern, religion, postmodernism, romantique, iconographic

TURUN AMK:N OPINNÄYTETYÖ | Aleksis Korpela

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 MIKSI TEHDÄ TAIDETTA?	7
2.1 TAITEEN MÄÄRITTELYÄ.....	7
2.2 RAKKAUS, TAIDE JA MYYTTI.....	11
3 KULTTUURIN SUHDE MYYTTIIN	13
3.1 MYYTTI JA JÄRJELLISYYDEN PERIAATE	13
3.2 MODERNISAATION VAIKUTUKSIA.....	14
3.3 LÄNSIMAIDEN EPÄJUMALAT	18
3.4 POSTMODERNISMISTA.....	20
4 ROMANTIIKAN TYYLIN JA IDEOIDEN VAIKUTUS TYÖSKENTELYYNI.....	22
4.1 ROMANTIIKAN AJATUKSIA JA VAIKUTUKSIA.....	23
4.2 OMAN TAITEENI LÄHTÖKOHTIA.....	25
4.3 MIKSI MAALATA?	27
5 IKONOGRAFINEN ANALYYSI KAHDESTA MAALAUKSESTA.....	29
5.1 ENSIMMÄINEN ANALYYSI	29
5.2 TOINEN ANALYYSI.....	33
6 LOPUKSI.....	36
LÄHTEET	37
KUVAT	
KUVA 1. Caspar David Friedrich: Morning in Riesenbirge. 1810.....	32
KUVA 2. Aleksi Korpela: Great waves. 2015.....	35

1 JOHDANTO

Halusin valita opinnäytetyön aiheeni niin, että se todella kiinnostaa minua. Kirjallisen työni idea on syntynyt hiljalleen, kun olen alkanut ymmärtää paremmin, mitä taide on. En nyt väitä ymmärtäväni taiteen olemusta täydellisesti, vaan ymmärrän, mitä taide on itselleni ja minkälaisien vaikuttimien pohjalta haluan tehdä sitä. Opinnäytetyössäni kerron omasta taidekäsitteestäni, sen syntymisestä ja miten se ilmenee taiteellisessa työskentelyssäni.

Tyyli, jolla käyn asioita läpi, on ehdottoman subjektiivinen ja täysin sidoksissa henkilökohtaiseen kokemukseen. En siis pyri insinöörimäisen objektiiviseen asioiden tarkasteluun, eikä se olisi edes mahdollista. Kaikkihan me tiedämme että opinnäytetyö on prosessi jota tekijä vie tiettyyn suuntaan, rajaillen aihetta ja vältellen ristiriitaisuuksia oman vakaumuksensa mukaisesti, saaden aikaan haluamiaan tuloksia. Olisi siis valheellista pyrkiä jonkinlaiseen korrektiuteen tai neutraaliuteen.

Tämän takia olen siis vältellyt neutraaliutta tai "puhdasta" tutkimuksellisuutta ja päätenyt suorastaan pamflettimaiseen julistukseen. Julistus sinänsä on mahtipontisessa pyrkimyksessään naurettava, mutta samalla se on suurimmilta osin vilpiton. Se pursuaa kärkeviä väittämiä tiettyjen asioiden puolesta tiettyjä asioita vastaan ja vetelee mutkia suoriksi minkä ehtii. Näitä "tiettyjä asioita" voidaan katsoa myös täysin päinvastaisesta perspektiivistä ja tiedän että niin ne myös suurimmalta osin nähdään.

Kirjoitukseni aluksi kerron oman käsitykseni siitä, mitä taide on, miksi sitä tehdään ja miksi sitä kenties pitäisi tehdä. Sen jälkeen pohdin hieman taiteen ja uskonnon välistä suhdetta ja sitä, miten maanosamme maallistumiskehitys mielestäni näkyy taiteessa ja yhteiskunnassa. Käyn läpi romanttisen maisemamaalauksen filosofiaa, omaa suhdettani siihen ja teen ikonografisen analyysin kahdesta maalauksesta. Käyn siis läpi pientä sektoria Euroopan kulttuurihistoriasta ja uskonnon roolista yhteiskunnassa. Lukija voi ihmetellä, miten tämä kaikki liittyy omaan taiteen tekemiseeni. Kaiken tarkoituksena on kuitenkin selvittää mahdollisimman kattavasti itselleni ja lukijalle omia näkemyksiäni ja taiteellisia valintojani, eli miksi teen sitä, mitä teen.

Käsitteliäni aiheiden laajuuden takia jätän mielivaltaisesti asioita huomioimatta ja keskityn aiheeseen niin, että lukija saa parhaan mahdollisen ymmärryksen tekemisieni lähtökohdista. En siis missään nimessä yritä saada aikaan mitään Euroopan kulttuurihistoriallista eeposta. Oikeastaan työni tarkoitus on nostaa esille kaikkein epämuodikkaimmat, vähiten ajankohtaisimmilta näyttävät asiat mahtipontisesti pöydälle ja väittää niiden olevan ajankohtaisia tai kenties jopa ajattomia.

2 MIKSI TEHDÄ TAIDETTA?

Minkälaisien vaikuttimien pohjalta taidetta tulisi tehdä ja voiko ylipäätään määrittää oikeita tai vääriä vaikuttimia? Taiteen tekemisen tarkoitus ei mielestäni voi olla vaikkapa itseilmaisu, nautinto, tai halu luoda jotain uutta. Jos tehdään taidetta, pitää mielestäni ennen kaikkea määrittää, mitä silloin tehdään. Jotta voidaan tietää mitä taide on, täytyy pohtia mikä on taiteen ensisijainen tehtävä. Samoin voimme ymmärtää esineiden olemusta vasta kun tiedämme, mikä on esineen tehtävä. Taiteelle on annettu vuosisatojen aikana erilaisia tehtäviä, joilla sen olemusta on määritetty. Esittelen seuraavaksi yhden määrittelytavan, joka on mielestäni tarpeeksi kattava ja jonka voin helposti sisäistää taiteen määrittelyksi. Määrittely on johdettu Platonin, Leo Tolstoin ja John Ruskinin kirjoituksista taiteesta ja sen tehtävästä.

2.1 TAITEEN MÄÄRITTELYÄ

Suurin osa ihmisistä on varmasti samaa mieltä kanssani siitä, että taide on eräänlainen peili. Se peilaa niitä ajatuksia, intohimoja ja pyrkimyksiä, mitä ihmiskunnalla on aikojen saatossa ollut. Voidaankin ajatella, että taide on ihmiskunnan yhteinen filosofia. Sen kautta voimme ymmärtää voimia, jotka ohjaavat ihmisten ajatuksia ja toimintaa. Taiteilijat tekevät sitä, mikä on heidän mielestään huomion arvoista. He pyrkivät herättämään katsojan tietoisuuden taideteoksen sisältöön ja yrittävät saada aikaan erilaisia vaikutuksia. Teosta tehdessään taiteilija luo maailman, jonka kautta avautuu tietynlainen perspektiivi todellisuuteen.

Todellisuus tässä yhteydessä on käsitettävä kaiken kattavana ajateltavissa olevana ilmiöiden maailmana (Wikipedia 2014: Todellisuus). Voimme myös ymmärtää sen olevan jotain, jota ihmisen on mahdoton ilmentää, ottaa haltuun tai viestiä toisille. Taiteilijoina emme siis voi ilmentää koko todellisuutta, vaan ennemminkin ”väärentää” sitä, kätkien asioita ja tuomalla toisia esiin. Että jokin asia voi näyttäytyä, jotain muuta on kätkevä. Taiteilija omaa tietyn perspektiivin todellisuuteen ja on samalla myös vastuullinen harkitsemaan oman perspektiivinsä mielekkyyttä. Taiteen tehtävänä ei siis voi olla pelkästään taide-elämyksien tuottaminen, vaan pyrkimys tuoda ymmärrystä todellisuudesta ja tämän kautta luoda todellisuudelle järjestystä.

Emme siis ilmennä taiteessa sitä, mitä näemme, vaan pyrimme antamaan nähdylle ja koetulle merkityksiä. Merkityksiä luomalla omaksumme suhteen todellisuuteen ja tätä suhteen laatua voimme määrittää vain tunnetasolla. Eli taide on jonkinlaista totuuden etsintää, ja sen totuus on ainoastaan tunnettavissa, eikä suinkaan tiedettävissä. *“Taiteen edistäminen vaatii ihmiseltä koko elämän ja sen vastaanottaminen hänen sydämensä”* kirjoittaa englantilainen kirjailija, runoilija ja taidemaalari John Ruskin (2009, 2) tarkoittaen, että taide vetoaa ihmisten tunteisiin ja tätä kautta jäsentää hänen maailmaansa. Muodostamme siis elämäkatsomuksemme pohjimmiltaan sisäisten kokemuksiemme, tunteidemme kautta. Tunteidemme kautta miellämme myös asiat järjellisiksi, järjettömiksi, tosiksi ja epätosiksi. Tämän vuoksi taiteen tulisi viestiä yksilön ja yhteisön kannalta hyviä ja tarpeellisia tunteita enemmän kuin alhaisia ja vähemmän hyviä tunteita.

Turun taideakatemian taiteen filosofian luennolla (11.03.2014) filosofian opettaja Tuomas Tolonen kertoi Antiikin Kreikkalaisen filosofian järjellisyden periaatteen olleen erilainen kuin nykyaikana. Tolosen mukaan Kreikkalaisille järjellisyys tarkoitti, että koko universumilla on mieli ja tämän takia maailma näyttäytyy järjellisenä. Jos universumilla ei ole mieltä, kaikki olemassa oleva menettää järjellisyytensä. Jos maailma näyttäytyy järjellisenä ja mielekkäänä sitä kokevalle yksilölle, saaden aikaan

tasapainoista ja hyvää elämää, se on merkki siitä, että yksilö on oikeassa suhteessa todellisuuteen. Toisin sanoen tuntee totuuden ja totuus todistaa itse itsestään. Tämä tarkoittaa juuri sitä, ettei totuutta voida tietää, vaan tuntea. Samaa järjellisuuden ja toden periaatetta käyttäen voisimme arvioida myös ihmisyhteisöjen suhdetta todellisuuteen.

Antiikin Kreikan filosofi Platon suhtautui taiteen tekemiseen kriittisesti. Hänen mielestään taiteen avulla voidaan esittää epätodellisia asioita ja niin ikään vääristää totuutta taiteilijan mielen mukaan ja siis vaikuttaa tällä tavalla katsojan tietoisuuteen. Platon oli ehdottoman tarkka siitä, minkälaista hyvän taiteen kuuluisi olla.

”Mutta se on tiedettävä, ettei valtiomme voida hyväksyä muuta runoutta kuin Jumalhymnejä ja jalojen miesten ylistyslauluja. Jos päästät sinne tuon suloiseksi maustetun runottaren, lyriikan tai epiikan hahmossa, silloin valtiossa tulevat hallitsemaan nautinto ja tuska eivätkä laki ja järki, joka aina on yhteisesti tunnustettu kaikkein parhaiksi.” (Platon 2009, 31).

Järki tässä yhteydessä tarkoitti juuri tuota aiemmin kuvaamaani järjellisuuden periaatetta. Platon mielestä myös ”Jumalhymnit” olivat järjellisiä. Monen on varmasti vaikea ymmärtää, miten usko Jumalaan tai Jumaliin liittyy järjellisyteen, mutta Platonille se oli selvää. Jos koko universumilla ei ole mieltä, siitä seuraa, ettei millään ole mieltä. Kun taas se, että universumilla on mieli, tarkoittaa yksinkertaisesti jumalan olemassaoloa. Usko Jumalaan ei siis voinut olla valheellista, koska sen kautta koko universumi näyttäytyi järjellisenä. Platon myös ymmärsi, että taiteella on suuri vaikutus ihmisen toimintaan ja että tietynlaisella taiteella on korruptoiva vaikutus koko yhteiskuntaan. Platon suhtautui lyriikkaan ja epiikkaan paheksuvasti niiden tunteisiin vetoavuuden takia. Ainoastaan tunteisiin vetoamalla ihmistä voidaan manipuloida ajattelemaan ja toimimaan järjettömästi. (Platon 2009, 2.)

Edellä oleva perustelu voidaan ymmärtää paremmin esimerkiksi väkivaltavihteestä. Väkielokuva viihdyttää katsojaansa usein tappamisen ja väkivallan illuusiolla, eli saa katsojansa tuntemaan mielihyvää vääryyden toteutumisesta. Suurin osa meistä on yhtä mieltä tappamisen tai väkivallan vääryydellisyydestä, mutta elokuvan antaman mielihyvän kautta tunteemme oikeasta ja väärästä hämärtyvät. Väkielokuva on äärimmäinen esimerkki taiteesta, joka viihdyttää katsojaansa esittämällä moraalittomia tekoja, mutta samantyyllisiä esimerkkejä on lukemattomia.

“ihmisen olemassaolon tarkoitus on todistaa Jumalan loistokkuudesta ja tukea tätä loistokkuutta järkevällä tottelevaisuudella sekä onnellisuudella, joka tottelemisesta seuraa (jos lukija ei hyväksy määritelmäni, sallittakoon hänen jo tässä kohdin lakata seuraamasta ajatteluani, sillä tämän olettamuksen teen aina).

Kaikki mikä auttaa meitä tämän tehtävän täyttämässä on sanan puhtaassa ja varsinaisessa merkityksessä hyödyllistä meille.” (Ruskin 2009, 2).

Kun Ruskin puhuu ihmisen tehtävästä kirjassaan “Taiteen tehtävä”, tarkoittaa hän myös oletettavasti taiteen tehtävää. Jos taiteen tehtävä on todistaa Jumalan loistokkuudesta, mitä se käytännössä tarkoittaa? Jos Ruskinin mukaan taiteen edistäminen kerran vaatii ihmiseltä koko hänen elämänsä, tällöin taiteilijan varmasti suurin tehtävä on miettiä, millaisessa valossa maailma näyttäytyy niin, että se saa aikaan järjellisyttä, hyvää elämää, tasapainoa ja ennen kaikkea rakkautta, eikä suinkaan pohtia vaikkapa sitä, millä tavalla saavuttaa mahdollisimman suuri suosio. Rakkautta sen takia, että voimme varmasti ymmärtää rakkauden olevan kaikenlaisen järjestyksen, sopusoinnun ja hyvän elämän perusta. Ruskin vielä toteaa rakkauden olevan “taiteen ainoa palveluskelpoinen suojelija”. Tämä tarkoittaa sitä, että taiteen lähtökohtana tulee olla rakkaus ja että

rakkaus ja “Jumalan loistokkuus” ovat samoja asioita. (Ruskin 2009, 2.) Miten sitten voimme määritellä rakkautta? Meidän aikanamme rakkaudesta puhutaan paljon, mutta samalla on mielestäni hieman epäselvää tiedämmekö, mitä rakkaus oikeastaan on.

2.2 RAKKAUS, TAIDE JA MYYTTI

Kun puhutaan Jumalasta ja rakkaudesta samassa yhteydessä, olemme tekemisissä myytin kanssa. Myytti-sana tarkoittaa suoraan suomennettuna “Jumalan sanaa” ja käytännössä kulttuurien pyhiä tekstejä. Kielitieteilijä Roland Barthesin mukaan sanojen merkitys on sidoksissa myytteihin, koska alkuperäisesti niiden kautta kulttuuriimme on muotoutunut yhteinen käsite sanojen merkityksestä. Jos siis haluamme ymmärtää mitä rakkaus, Jumala, tai nämä sanat yhdessä alkuperäisesti merkitsevät, meidän tulee kääntyä myyttien puoleen. (Fiske 1993)

Myytit ovat keskeisessä osassa sanojen alkuperäisten merkityksien ymmärtämisessä kaikissa kulttuureissa. Niiden avulla Ihmisyhteisö omaa yhteisen todellisuuskäsityksen ja tätä kautta myös ymmärrettävä kommunikointi on mahdollista. Ilman yhteistä kielellisten merkitysten pohjaa, sanojen merkityksistä tulee häilyviä ja kommunikoinnista ristiriitaista. Myytti tavallaan sitoo yksilöt yhtenäiseksi kulttuuriksi luomansa todellisuuskäsityksen avulla. Kuten kielitieteilijä Claude Lévi-Strauss katsoi, *“me emme niinkään ajattele myyttejä vaan myytit ajattelevat meissä.”* (Turun Sanomat 2015: Erojen kieli).

Myyttejä, kulttuurien suuria kertomuksia, voidaan myös ajatella taiteena niiden luonteen vuoksi. Ne pyrkivät vaikuttamaan yksilön tietoisuuteen, luovat tietynlaista todellisuutta ja näin saavat aikaan metafysisen yhteyden yksilöiden välille. Niin kuin kaikissa taiteenlajeissa, myös pyhissä teksteissä todellisen taiteen tunnistaa aina sen pitkäikäisyydestä ja vaikutuksesta. Jos taiteella ei ole vaikutusta, taide on kuollutta.

3 KULTTUURIN SUHDE MYYTTIIN

“Taide ja uskonto ovat hyvin lähellä toisiaan. Mielestäni on olemassa jonkinlainen korkeampi ajattelu, mysteeri, joka asustaa ihmissielussa – jolle vain taide voi antaa muodon. Myös Jeesuksen saarnat olivat taidetta, hyvin suurta taidetta.” (Gallen-Kallela 2010).

3.1 MYYTTI JA JÄRJELLISYYDEN PERIAATE

Kristittyjen raamattu esittää maailmasta tietynlaisen kuvan ja vaatii lukijaa uskomaan sanomansa. Se pyrkii ja kannustaa ihmisiä pitämään Raamatun mukaisesta moraalista kiinni ja lupaa palkinnon sanomansa uskomisesta. Raamattua voidaankin pitää onnistuneena taideteoksena ajattoman vaikutuksensa ansiosta. Se on keskeinen jo pelkästään kielellisten merkityksien luoja.

Myös lakien ja yleisen moraalikäsitteiden pohjalla vaikuttavat edelleen pyhät kirjoituksemme. Yhteiskunnassamme on tietysti aina ollut muitakin merkittäviä elämänalueita kuin uskonto, mutta sen vaikutus yhtenäisen kulttuurin muodostumiseen on olennainen. Myös valistuksen aikana muodostunut järjellisyysperiaate on sidottu myyttiin. Tämä selviää, kun tarkastelemme esimerkiksi sitä, miten kulttuurimme suhtautuu ns. ”heikompiosaisiin”. Ennen kun kristinusko oli levinnyt pohjoismaihin, ei kulttuurissamme ollut minkäänlaista yhteistä ajatusta heikkojen ja vähäosaisten auttamisesta. Kun kristinusko sai asemaa pohjoismaissa, suhtautuminen muuttui. (historianet 2014: viikingit)

Meille tämä on täysin järjellistä nykyään lakiemme kautta, vaikka asian järjellisyys onkin täysin sidonnainen myyttiin. Kulttuurissamme on myös muita samankaltaisia myyttiin sidonnaisia tapoja, eikä niiden toteutuminen tietystikään vaadi yhteiskunnalta uskonnollisuutta. Tällaiset tavat ovat kuitenkin pidemmällä aikavälillä riippuvaisia myytistä, eikä niistä irrottautuminen ja kulttuurin muutos ei tapahdu hetkessä. Se on pitkä prosessi, jota kulttuurissa elävän ihmisen on vaikea havaita.

3.2 MODERNISAATION VAIKUTUKSIA

Yhteiskuntamme modernisaatio ja luonnontieteellisen maailmankatsomuksen hegemonia on ollut ensimmäinen askel suurille muutoksille. Enää ei ole erityisen intellektuellia julistaa Raamatun mukaista maailmankatsomusta tai perustella omia moraalikäsitteitänsä vaikkapa Jeesuksen opetuksilla. Raamatun valtakausi näyttää olevan lopullisesti ohi, niin eurooppalaisen sielun ohjekirjana kuin taiteen innoittajana.

Leo Tolstoi väittää kirjoituksessaan ”Mitä on taide?”, uskonnollisen tietoisuuden olevan keskeisessä asemassa ihmiskunnan kehittämisessä. Hänen mielestään juuri tämä määrittelee sen korkeamman hyvän, jota kohti koko yhteiskunta pyrkii. Tolstoin mukaan sellaiset, joiden mielestä uskonto on ihmiskunnan taakseen jättämää taikauskoa, eivät vain tunnusta kristinuskoa sen todellisessa merkityksessä. Tolstoin mukaan myös taiteellisen toiminnan pitäisi olla ehdottomasti uskonnollisesta tietoisuudesta lähtöisin olevaa ja pelkästään tämän tyypiseen taiteeseen tulisi kiinnittää huomiota. ”Kaikkeen muuhun yhdentekevään taiteeseen ei sovi kiinnittää huomiota eikä sitä pidä tukea.” hän toteaa. Tolstoin näkemyksessä taiteen tulee

myös ehdottomasti olla täydellisen vilpittöntä ja tarpeeksi yksinkertaista, niin että se on jollain tasolla kaikille ymmärrettävissä. Hän myös teroittaa, ettei pidä sekoittaa uskonnollista kulttia ja uskonnollisuuden ideaa toisiinsa. (Tolstoi 2009, 20)

Leo Tolstoi oli 1800-luvun venäläisiä kirjailijoita, joka luetaan vieläkin Dostojevskin ohella Euroopan suurimpien ajattelijoiden joukkoon. Kummankin kirjailijan tuotannossa keskeisimpiä teemoja ovat kristillisyyden perimmäisten ajatusten vaikutus yksilöihin ja yhteisöön. Juuri Tolstoi ja Dostojevski ovat mielestäni hyviä esimerkkejä taiteen tekijöistä, joiden tuotannosta tällainen "Jumalan loistokkuus" tulee ilmi. He todella uhrasivat elämänsä taiteen alttarille, pyrkiessään työssään kaikin keinoin pohtimaan sitä, miten elämä näyttäytyisi mielekkäänä ja järjellisenä koko ihmiskunnalle.

Tolstoi siis väittää, että todellisuutemme pintakerroksen alla, niin yhteisöjä kuin yksilöitä muovaa ja ohjailee uskonnollinen tietoisuus. Tolstoi myös kävi taistelua alkavaa modernismia vastaan, niin omassa elämässään kuin kirjallisessa tuotannossaan, nähden ennalta sen rappeuttavan ja nihilistisen vaikutuksen yksilön sieluun ja koko yhteiskuntaan. (Tolstoi, 2012)

Modernisaation ja luonnontieteen ylivallan vaikutus näkyy parhaiten siinä, että "materiaaliset voimat saavat intellektuaalisen elämän, kun taas ihmiselämä tylsistyy materiaaliseksi voimaksi" (Marx 2009, 2). Tämä tarkoittaa käytännössä teollisen ja teknologisen kehityksen johtavan ihmiselämän rappiotilaan. Runsaassa sadassa vuodessa olemmekin uhranneet vapautemme teolliselle kehitykselle, tylsistytäksemme mieleemme äärimmäisen kaukana tarpeellisuudesta olevilla älyttömyyksillä. Yhteiskuntamme on ikään kuin "materialisoitunut" uskonnon hylkäämisen ja modernisaation vaikutuksesta.

Ruskin ilmaisee osuvasti asian mielettömyyden;

“On tietysti todella hyvä ja toivottava asia valmistaa monta nuppineulaa päivässä. Mutta jos kykenisimme näkemään, millä kristallihiekalla niiden päät kiillotetaan - ihmissielun hiekalla, jota pitää suurentaa paljon, jotta se voidaan nähdä - todennäköisesti ajattelisimme, että menettäisimme jotain.” (Ruskin 2009, 2).

Yhteiskuntana olemme lykänneet kaikki ihmisyyden perimmäiset kysymykset syrjään ja suunnanneet uskomme tieteelliseen kehitykseen, toivoen sen antavan joskus oikeita vastauksia elämän alkuperästä, ihmisyyden tarkoituksesta ja korkeammasta hyvästä. (Vainio, 2013, 24).

Friedrich Nietzsche ymmärsi länsimaiden uskonnosta luopumisen seuraamukset erityisen hyvin;

”...itse tapahtuma on liian suuri, liian kaukainen, liian syrjässä monien käsityskyvyn rajoista, ettei voi sanoa edes tiedon siitä saapuneen perille; saati että monet tietäisivät, mitä siinä oikeastaan on tapahtunut - ja minkä kaiken täytyy tuon uskon järkyttyä ja luhistua, koska se on ollut sen varaan rakennettua, siihen nojaavaa, siihen kiinni kasvanutta: esimerkiksi koko eurooppalainen moraalimme. Tämä nyt tulossa oleva pitkä, täyteläinen sarja vieremiä, hävitystä, tuhoa, kumousta - kukapa aavistaisikaan siitä jo nyt riittävästi, jotta hänen olisi pakko olla tämän kauhujen suunnattoman logiikan opettajana ja ennustajana, profeettana, jonka ilmoittaman synkentymisen ja auringonpimennyksen vertaista maan päällä on tuskin milloinkaan ollut?” (Sestov 2009, 30).

Nietzschen tarkkanäköisyys oli merkillepantavaa. Hän ymmärsi että yhteiskunnan moraali ja järki ovat pohjimmiltaan kiinnittyneitä kulttuurin myytteihin. Kun Nietzsche kirjoittaa; *“tapahtuma on liian suuri, liian kaukainen, liian syrjässä monien käsityskyvyn rajoista, ettei voi sanoa edes tiedon siitä saapuneen perille”*, hän tarkoittaa että tämä uskonnollisuudesta irrottautumisen vaikutus tapahtuu niin syvällä yksilössä ja yhteisössä, ettei kukaan välttämättä edes tiedosta muutosta. Nietzschen profetia onkin toteutunut länsimaissa koko 1900-luvun ajan.

Euroopan uskonnollisen kentän hajoaminen, teollistuminen, luonnontieteiden räjähdysmäinen kasvu alkoi 1800-luvulla, ja se on jatkunut meidän päiviimme asti. On vaikeaa arvioida edellä mainittujen asioiden vaikutusta toisiinsa, mutta niiden yhteys on mielestäni selkeä. Luonnontieteiden tunkeutuminen kulttuurin keskeisiin osiin on saanut aikaan mitä oudoimpia ilmiöitä. Varsinkin Darwinistisen kehitysopin omaksuminen ja siitä johdettu kulttuuri on saanut aikaan melko julmiakin ilmiöitä. Esimerkiksi natsi-Saksan ja globaalin kapitalismin filosofinen vire on vahvasti kehitysopillinen, niiden perustana olevan jatkuvan kehityksen ja voiman ihannoinnin vuoksi (Weikart 2008). Nämä uudet “luonnonlait” ovat lakaisseet länsimaisen sivistyksen ja humanismin roskakoriin aina, kun kansakunnan yhteinen etu on sitä vaatinut. Tieteellisyyden ja teollisuuden kasvu on synnyttänyt modernin yhteiskunnan, jossa ihminen on tämän ”kehityksen” toimivana ja eteenpäin vievänä voimana. Moderni yhteiskunnan keskeinen tavoite on taloudellinen kasvu (Poutiainen, 2007, 20). Tähän kasvuun sitoutuneena moderni ihminen elää näennäisesti vapaana, vaikka on todellisuudessa täysin koneiston orja, toimien sen osasena, ihmisen palasena, kiillottaen “nuppineulan päitä oman sielunsa kristallihiekalla” (Ruskin 2009, 3). Modernin yhteiskunnan kasvava kehitys ja hyvinvointi on paradoksaalisesti ihmiskunnan rappiotila.

Yhteiskuntamme kulttuurinen muutos on sekularismin jäljiltä ollut radikaalia. Se mitä ajattelemme sekularismina, ei ollutkaan uskonnon katoamista, vaan uskonnon korvautumista uusilla, tuhoa aikaansaavilla uskomuksilla. Kulttuuristamme on tullut sekularismin ja individualismin myötä itsensäpalvontakulttuuri, kun taas kristillinen filosofia kehottaa itsensä kieltämiseen. Individualismilla tarkoitan tässä yhteydessä yksilön ja itseiden korostamisen kulttuuria.

Länsimaisuus onkin reilussa sadassa vuodessa muuttunut näennäiskristillisestä kulttuurista antikristilliseksi. Palvomalla kättemme töitä ja rakentaessamme itsellemme epäjumalia, toisin sanoen uskomalla itseemme ja jatkuvan kehityksen tuomaan onnellisuuteen, olemme takoneet koko luomakunnalle kahleet, joita emme kykene aukaisemaan.

3.3 LÄNSIMAIIDEN EPÄJUMALAT

Yksi näistä epäjumalista on Eurooppaa juuri nyt raastava raha- ja talousjumala. Tällä hetkellä sen rooli julkisessa diskurssissa on huipussaan. Elämme päiviä jolloin tämä talousjumala vaatii jatkuvasti suurempia uhreja tyytyväisyytensä takeeksi. Ihmiset kodeissaan rukoilevat hirmuisen Jumalan vihan laantuvan ja toivovat että tämä herra kääntäisi kasvonsa heidän puoleensa.

”Markkinavoimat (mammona) nähdään ihmisen käsitys- ja hallintakyvyn yläpuolella olevana voimana, joka on kaikkivoipa, kaikkietävä ja kaikkialla läsnä oleva. Meillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin painaa päämme sen edessä, tarjota sille palvontamme ja kuuliaisuutemme, koska muita vaihtoehtoja ei ole olemassa.” (Vainio, 2013, 13).

Jos siis päästäisimme irti tästä kaikesta kehityksestä, talouskasvusta ja kuluttamisesta, seurauksena olisi luultavasti järjestelmän totaalinen romahtaminen ja kaoottinen anarkia. On vaikea kuvitella, että kapitalistinen systeemimme, joka perustuu raakaan kilpailuun, pääoman kokoamiseen ja itsekkyyteen, romahtaessaan saisi kansalaisissaan aikaan yhtäkkistä lähimmäisen rakkautta, toisistaan huolehtimista ja jakamista. Meidän inhimillisyyttämme pitelevät pystyssä laki ja yhteiskuntajärjestys, enemmänkin kuin sisäinen tunne korkeammasta hyvästä. Sen takia emme voi antaa älyttömän koneistomme hajota ja romahtaa. Meidän täytyy uhrata elämämme sen kasvattamiseksi, muuten maailma tulee hulluksi.

Yhteiskunnan sekularismin myötä uskonnollisuus on hävinnyt myös taiteesta. Meidän aikanamme taide usein mielletään sekulaarin yhteiskunnan vaikuttamisen keinoksi. Postmodernissa taiteessa tarkastellaan uskontoa luonnontieteen tavoin ulkoapäin, kulttuuri-ilmiönä, ja syleillään ajatusta ”totuuden olemattomuudesta”. Taiteestakin on tavallaan tullut uusi uskonto. Se ei enää pyri ilmaisemaan uskonnollista tietoisuutta eikä ilmennä mitään ”Jumalan loistokkuutta”. Sen sijaan se tarjoaa itseään uskontona, terapeutina, viihde-elämyksien tuottajana ja yhteiskuntaa eteenpäin vievänä voimana. Taide on korvannut uskonnon ihmisten suuntautumisen kohteena, kasvattajana ja sielunhoitajana. Jos ihminen ei harjoita uskontoa perinteisessä mielessä, hänen suuntautumisen kohteestaan muodostuu hänelle uskonto, suurempi voima, jota palvella ja jonka kautta hän määrittelee korkeamman hyvän. (Vainio, 2013, 20)

Yhteiskunnallisten ja yksityisten ongelmien aiheuttajat löytyvät anarkistisen ja kriittisen taiteen konsensuksen mukaan usein kapitalismista, hallituksista, suuryrityksistä ja uskonnosta. Todellisuudessa ongelma on kuitenkin jossain muualla. Suuryritysten moraalittomuus on pohjimmiltaan samaa kuin yksilön moraalittomuus. Miten yksilö voi odottaa armollista kohtelua maansa hallitukselta, kun hän itse kävelee maassa makaavan kerjäläisen ohi vilkaisematta? Miten ihminen voi

kuvitella maailmaa ilman konflikteja, jos ei osaa elää rauhassa vaikkapa oman kumppaninsa tai perheensä kanssa?

Kapitalistinen yhteiskuntamme ei ole mikään yksilöistä irrallaan oleva hirviöjärjestelmä, vaan kaksinaismoralistisuudessaan enemmänkin länsimaisen ihmisen kuva

Traditio, joka kehottaa meitä pitämään huolta heikommista tai rakastamaan lähimmäistä, ei voi pysyä hengissä kulttuurin muuttuessa päinvastaiseen suuntaan. Kapitalistinen vahvemman oikeus soluttautuu väistämättä sen alaisuudessa kasvavan yksilön sieluun. Voimmekin todeta, ettei valistuksen aikana syntynyt ajatus uskontojen hylkäämisestä taikauskona ja humanistisen järjen ohjailemasta yhteiskunnasta koskaan menestynyt. Voittajana uudelle vuosituhannele selvisi humanismin järjen sijasta tahto, voima ja kapitalismi.

3.4 POSTMODERNISMISTA

Tällä vuosituhanneella taidetta tehdään luultavasti enemmän, kuin koskaan aikaisemmin. Samaan aikaan yksittäisten teosten vaikutus ja säilyvyys on mitätöntä suhteessa muiden aikakausien taiteeseen. On haastavaa verrata aikakausia toisiinsa, mutta vertaamisen avulla voi kuitenkin tehdä joitain päätelmiä. Aikakautemme ei ole pystynyt sanomaan uutta ”sanaa”, joka olisi pysyvästi jäänyt tietoisuuteemme ja antanut ihmiselämälle uudenlaista, kaikille yhteistä merkitystä. Yhtenäiskulttuuri onkin sirpaloitunut tuhansiksi ismeiksi, joiden kautta tulkitsemme todellisuutta. Yhteinen tekijä tälle sirpaloitumiselle on postmodernismi.

”Monesti postmodernismi esitetäänkin nimenomaan humanina ja eettisenä ohjelmalla, jonka tarkoitus on pyrkiä kohti rauhan ja onnellisuuden tilaa osoittamalla vastakkainasettelujen keinotekoisuus ja kytkökset valtapyyteisiin. Kuitenkin jos kaikille yhteistä järkeä ei nähdä enää kiinnostavana, tästä seuraa monia ongelmia. Jos järki on sidottua johonkin traditioon ja yhteisöön, sen luonnetta on mahdoton kommunikoida yhteisön ulkopuolelle. Seurauksena on radikaali pluralismi... kuinka voimme enää arvioida erilaisia näkemyksiä tilassa, jossa yleispäteviin kriteereihin ei voi enää vedota?” (Vainio 2013, 11).

Niin kuin jo kirjoitukseni alussa totesin, yhteiskunnan järki on sidonnainen traditioon ja traditio on sidonnainen yhteiseen myyttiin. Nyt vallalla oleva pluralismi ei voi olla yhteiskunnan pysyvä tila kasvavien kommunikaatio-ongelmien vuoksi. Voimme huomata yhteiskuntajärjestystä huojuttavien konfliktien kasvun, esimerkiksi uskonnollisten yhteisöjen tai poliittisten ryhmien välillä. Tällaisten ongelmien kasvu on omiaan luomaan fasisista yhteiskuntaa, jossa sanan- ja uskonnonvapautta rajoitetaan ylhäältäpäin yhteiskuntarauhan ylläpitämiseksi.

Postmodernissa taiteessa tavoiteltava ominaisuus ei ole pysyvyys vaan jatkuva muutos. Se käsittelee vahvasti ajassa kiinni olevia trendikkäitä ilmiöitä, eikä edes pyri etsimään ajattomia, kaikille yhteistä aiheita. Postmodernismin ”totuudettomuuden” sateenvarjon alla kaikki on sallittua, eikä mikään ole pyhää. Sen alaisuudessa on ehdottomasti turvallisempaa kyseenalaistaa arvot, traditiot ja merkitykset kokonaan niiden vaalimisen ja ymmärtämisen sijaan.

Postmoderni kulttuuri on myös usein pinnallista ajallisuutensa ja trendikkyytensä ansiosta, tai oikeastaan sen alaisuudessa kaikki asiat ovat pohjimmiltaan vain pinnallisia. Mitkään tiukasti ajassa kiinni olevat ilmiöt eivät voi olla kaikille yhteisiä,

syvällisiä tai merkittäviä. Ne ovat kuin meren pintavaahtoa. Kun olemme tekemisissä vain tällaisen vaahdon kanssa, meiltä jää huomaamatta ne virtaukset, jotka vaikuttavat kaiken vaahdon syntymiseen. Ollessamme kiinni nopeasti vaihtuvissa pintailmiöissä, emme voi mitenkään nähdä asioiden kokonaiskuvaa. Elämme kuin hedonistisessa huumausainekulttuurissa, jossa vain nykyhetki merkitsee. Sukupolvemme älytön filosofia kiteytyykin parhaiten nykypäivän pop-musiikin lentävissä lauseissa, joissa “tää on parasta just nyt” ja “huominen on huomenna”.

Alussa kirjoitin järjellisydestä ja totuudesta pyrkien ilmaisemaan vaihtoehtoista totuuden ja järjellisuuden periaatetta. Modernissa maailmassamme totuus ja järki perustuvat luonnontieteellisiin havaintoihin ja todisteisiin kausaliteetista, kun taas esittämässäni periaatteessa se on tunne oman todellisuussuhteen järjellisydestä. Tässä tapauksessa se ilmenee tasapainona, rauhana tai ristiriidattomuutena, eikä siten tarvitse luonnontieteen järkeä tuekseen. Tällä järjellisuuden periaatteella tarkasteltuna Länsimainen sivilisaatio on kaukana totuudesta ja järjellisydestä ja kaikki sen kehityksellinen puuhastelu on silkkaa älyttömyyttä. Järkemme perustan täytyy tulla näkyvän luontomme ulkopuolelta, uskosta jonkun asian todellisuuteen. Kuten Dostojevski asian toteaa:

“ilman korkeinta ajatusta ei ihminen voi elää, eikä myöskään kansakunta. Ja korkeimpia ajatuksia on maan päällä ainoastaan yksi, nimittäin ajatus ihmissielun kuolemattomuudesta, sillä kaikki muut “korkeammat ajatukset”, joista ihminen elää, ovat ainoastaan tuon ajatuksen johdannaisia.” (Sestov. 2009, 20).

4 ROMANTIIKAN TYYLIN JA IDEOIDEN VAIKUTUS TYÖSKENTELYNI

”maisemamaalaus ei ollut sen enempää pelkkää todellisuuden jäljentämistä kuin minkään muunkaan aikakauden taide... Maalattu maisema ei ole vain aiheensa peilikuva, vaan myös monimutkaisen tulkinta- ja valintaprosessin lopputulos, johon ovat vaikuttaneet ajan aatteet ja maailmankatsomus. Taiteellinen luonnonkuvaus ei täten peilaa yksinomaan maisemaa itseään, vaan myös syntyäikansa unelmia ja mielikuvia.” (Gunnarsson ym. 2006, 13).

4.1 ROMANTIIKAN AJATUKSIA JA VAIKUTUKSIA

Romanttisessa maalaustaiteessa luonto nähtiin Jumalallisen luonnon ilmentymänä ja taiteilija sen olennaisena osana. Maalauksissa korostui subjektiivinen tunneilmaisuus, alkuperäisyys ja yksilöllisyys. Länsimaissa uskonnollinen taide siirtyi Raamatun kuvituksesta luonnon kuvaukseen ja maisema siirtyi maalauksen taustasta sen aiheeksi. (Gunnarsson ym. 2006, 230.)

Maisemamaalauksen syntyaikoina sen rooli yksilöllistymis- ja maallistumiskehityksessä oli ratkaisevassa osassa. Tällöin minästä, maisemaa kokevasta yksilöstä, tuli maailman napa. Ihmisestä tuli erottamaton osa Jumalaista luontoa sen kokijana. Kokija ja itse kokemus tulivat toistensa osasiksi. (Gunnarsson ym. 2006, 236.)

”Turnerin ja muiden maisemamaalareiden (myös pohjoismaalaisen) sisäänpäin kääntymisestä voisi puhua nimellä metafyyminen imploosio. Siinä ”minä” muuttuu jumalalliseksi ja taiteilijan oma luomisvoima nousee jopa jumalan luomisvoiman tasolle, tai jopa korvaa sen. Kysymys, joka oli aina ollut erottamaton osa maisemamaalausta, metafyyminen epätietoisuus ihmisen paikasta ja merkityksestä luomakunnassa, kohdistui nyt muualle” (Gunnarsson ym. 2006, 236).

Romantiikassa ihmisen paikalle luomakunnassa annettiin uusi merkitys. Ei enää luotuna, vaan Jumalaan verrattavissa olevana olentona. Tämä oli suuri askel teistisestä elämäkatsomuksesta pois päin kohti sekularistista yhteiskuntaa.

Uuden ajatuksen mukaan Jumala oli tavattavissa vain ja ainoastaan ihmisen sisimmässä. Ei kuitenkaan enää uskosta toiseuteen, kuten kristillisessä filosofiassa, vaan sisäisenä kokemuksena minuudesta. Metafyyminen etsintä kääntyi sisään päin, omaan itseen. (Gunnarsson ym. 2006, 237.)

Romantiikan aikana taiteilijoiden töissä oli ensi kertaa havaittavissa vivahteita Postmodernismille tyypilliseen kulttuuripessimismiin. Taidetta jopa ajateltiin uskontojen korvaajana ja sen tehtäväksi annettiin uusien myyttien synnyttäminen. Nietzschen ääneen lausuma ajatus Jumalan kuolemasta otettiin sen ajan intellektuelleissa piireissä innokkaasti vastaan ja taiteilijat kokivat itsensä kuin ”Jumalina”, joiden tehtävänä on uusien myyttien luominen. (Gunnarsson ym. 2006, 238)

Romantiikan aikakausi on mielenkiintoinen juuri sen kaksijakoisuuden vuoksi. Se oli kristillisen filosofian huipentuma synnyttäen mm. Leo Tolstoin, Fjodor Dostojevskin ja Søren Kierkegaardin kaltaisia kirjailijoita, jotka teoksissaan osoittivat kristillisten ideoiden olevan ihmiselämän keskiössä. Samalla se oli näennäiskristillisen yhtenäiskulttuurin loppu ja uuden, modernin yhteiskunnan alku.

4.2 OMAN TAITEENI LÄHTÖKOHTIA

Haluan taiteellani herättää kysymyksen siitä, mitä oikeastaan olemme jättämässä taaksemme. Taiteellisen työskentelyni pyrkimyksenä on pitää kiinni siitä traditiosta, jota Postmoderni kulttuuri parhaimmillaan on hävittämässä ja avata sitä ovea, joka on tämän kulttuurin muutoksen mukana sulkeutumassa. Nykykulttuuri on nihilismin kyllästävä, vaikka sen ensisijaisesti pitäisi taistella sitä vastaan. Sen tulisi korostaa, ettei maailma ei ole pelkästään sen kuva, vaan maailmalla ja ihmiselämällä on merkitys. Sen vuoksi haluan työskentelyssäni irtisanoutua kaikesta modernista, niin ideoissa, tekniikassa kuin toteutuksessakin.

Haluan töissäni palata suoran kokemuksen, vilpittömän ja yksinkertaisen kerronnan tyyliin. En halua liittää työhöni minkäänlaista ironiaa, pilkallisuutta tai häilyvää tulkinnanvaraisuutta. Vilpittömän ja suoran kerronnan on varmin tapa saada mahdollisimman moni katsoja sisäistämään teoksen viesti. Haluan enemmänkin maalata vilpittömiä ja yksinkertaisia tarinallisia maalauksia, joihin minun ei tarvitse väkisin liittää mitään hienoja esteettisiä teorioita tai trendikkäitä näkökulmia, vain koska sivistyneet taidepiirit sitä vaativat.

Taiteellinen työskentelyni pohjautuu myös vahvasti romantiikan estetiikkaan, vaikka sen ideologinen pohjavire onkin melko erilainen. Romantiikan piirissä suosittuja aiheita olivat jylhät vuorimaisemat, suuret luonnonvoimat ja katastrofit. Tällöin ajateltiin että katsoja saa esteettistä mielihyvää vaikkapa jylhän tai jopa pelottavan maisemamaalauksen katselusta, joutumatta itse kuitenkaan vaaraan. (Gunnarsson ym. 2006, 236)

Omassa maalauksissa en ainoastaan pyri saamaan katsojalle esteettistä mielihyvää korkeiden paikkojen tai myrskyävän meren kuvaamisella. Romantiikasta tutuilla aiheilla haluan kuvata sitä, miten koen ympärillä olevaa todellisuutta. Myrskyinen ja dramaattisesti kuvattu maisema kuvaa samaan aikaan sisäisiä tuntojani ja maailman rauhattomuutta. Töissä on aistittavissa vastakohtaisesti ulkoisen maailman levottomuus ja sisäinen rauha. Maalaukseni siis sisällyttävät sen, miten maailma näyttää minulle.

Romantiikan tapaan en halua kuvata pelkästään todellisuuden subjektiivista kokemusta, vaan enemmänkin omaa pyrkimystäni toiseuden kohtaamiseen. Postmodernismin ajan lapsena en osaa tyytyä pelkästään Romanttisen estetiikan kopioimiseen. Impressionistien ja naturalistien tapaan minua kiehtoo myös fyysisen todellisuuden ihmeellisyys tai visuaalisen subliimin vaikutuksen aikaansaaminen. Romantiikan kuvakieli viestii myös omaa kaipuutani antimoderniin maailmaan, jossa vieraantuminen ei ollut vielä niin irvokasta kuin omana aikanamme.

Kuvissani merkitys luontoaiheinen kuvaamiseen on yritys herättää katsoja ihmettelemään todellisuutta. Vaikka maailman ilmiöillä olisikin luonnontieteellinen selitys, ei ilmiön ihmeellisyys kuitenkaan katoa. Juuri luonnontieteelliset selitykset ja kausaalisuhteitten ymmärtäminen erottavat meidät suorasta kontaktista luontoon. Haluan luontoaiheilla ilmentää sitä luomakunnan kauneutta, jota ihmiskäden on mahdotonta saada aikaan ja jonka ihmeellisyys on niin käsittämättömän suuri, että pidämme sitä usein itsestäänselvyytenä. Töihini ikään kuin sisältyy kysymyksiä olemassaolosta; Miksi kaikki ympärillämme on juuri näin? Miksi kaikki toimii, kun yhtä hyvin voisi olla toimimatta?

Maailma on ihmeellinen paikka, emmekä osaa sisäistää sekuntiakaan sen ihmeellisyyttä juostessamme keinotekkoisten rakennelmiemme rappusia ylös ja alas. Jos edes hetken sisäistäisimme sen kokonaisuuden ääretöntä viisautta, miten voimme kyseenalaistaa Luojan olemassaoloa? Jos emme olisi sokeita, ymmärtäisimme kaiken olevan suurta ihmettä. Emme tyydy ihmeisiin joita luonnollinen todellisuus tarjoaa, vaan meille ihmeen pitää olla kokemus luonnollisen maailman ulkopuolella.

Olemmekin luoneet itsellemme uusia maailmoja sosiaalisen median, pelien, elokuvien ja muiden keinotekkoisten simulaatioiden avulla. Tässä laajennetussa todellisuudessa emme huomaa, miten oikean, luonnollisen maailman merkitys elämässämme vähenee. Todellisuuden laajentaminen virtuaalisella ulottuvuudella ei ole enää todellisuutta. Taiteen ei siis tulisi missään nimessä tuottaa elämyksiä eskapistisilla simulaatioilla, vaan näyttää simulaation avulla todellisuus oikeassa valossa ja antaa sille merkitys. Pelkkä todellisuuden pakoileminen on merkki tylsistymisestä, siitä että todellisuus on käynyt yhdentekeväksi. Modernin maailmamme vitsaus on juuri ihmismielen tylsistyminen mutta ironisesti taistelemme sitä vastaan luomalla jatkuvasti uusia, ihmismieltä tylsistyttäviä elementtejä.

4.3 MIKSI MAALATA?

Valmistan maalaukseni suhteellisen perinteisellä tekniikalla. Haluan sillä osoittaa kunnioitusta sukupolvelta toiselle siirtynyttä käsillä tekemisen traditiota kohtaan. Sen kautta teokseen tulee historiallinen ulottuvuus. Maalauksen fyysisyys konkreettisenä esineenä, tekotavan ruumiillisuus, vaivalloisuus ja tietynlainen yksinkertaisuus viestivät myös luonnollisuutta ja antimoderniutta. Pyrin ilmaisussani luomaan eheää illuusiota, ikään kuin tehden todelliseksi maalauksen maailmaa. Kun maalauksen luoma illuusio on tarpeeksi todellinen, se lumoo katselijaansa. Illusion kautta katsoja joutuu kontaktiin

maalauksen sisällön kanssa ja kiinnostuu siitä. Se toimii samaan tapaan kuin kirja, joka lumovoimallaan saa katsojan osallistumaan sen maailmaan, tuntemaan tunteita ja pohtimaan sen luomia merkityksiä.

Maalaus on kuvataiteen ajattomin menetelmä, kuin ensimmäinen kieli joka ylittää kulttuuriset rajat ja kommunikoi sanattomasti vastaanottajansa sydämen kanssa. Vähättelemättä muita taidemuotoja, maalaus on ainutlaatuinen juuri historiallisuutensa ansiosta. Hyvän maalauksen lumovoima kestää satoja vuosia ja on potentiaalisesti ajatonta.

Maalaustaiteen tekniikoiden opettelu ja maalaaminen toimintana yhdistävät minut vuosisatojen takaiseen maailmaan ja niihin ihmisiin jotka ovat ilmaisseet ajatuksiaan ja ihanteitaan ja muuttaneet näkökulmia todellisuuteen maalauksen voimalla. Teoksen tekotapa viestii teoksen sisäistä olemusta, sen filosofiaa. Itselleni on tärkeää olla intensiivisessä vuorovaikutuksessa teoksen kanssa ja yrittää kiinnittää teokseen jotain itsestäni. Käyn ikään kuin vuoropuhelua, jossa teos ohjailee minua ennemminkin kuin minä teosta. Teoksesta syntyy tämän kommunikaation tuloksena itsenäinen olio, joka pyrkii vaikuttamaan siihen kohdistuneeseen tietoisuuteen, haastaen tätä pohtimaan teoksen salaisuutta.

5 IKONOGRAFINEN ANALYYSI KAHDESTA MAALAUKSESTA

Ikonografisessa analyysissä pyritään saamaan vastauksia kysymyksiin kuten Mitä taideteos esittää? Mikä on teoksen aihe, ja kuinka se tulisi ymmärtää? Ikonografia pyrkii taidehistoriallisena lähestymistapana taideteosten kuvailemiseen, luokitteluun ja tulkintaan. Se pyrkii selvittämään kuvien aiheet ja konventionaaliset symboliset merkitykset. Ikonografinen analyysi jakautuu kahteen osioon. Ensiksi tulee Esi-Ikonografinen kuvailu joka keskittyy teoksen esittävään, representatiiviseen puoleen. Siinä vastataan kysymyksiin kuten “mitä kuvassa näkyy ja tapahtuu?”. Toista vaihetta kutsutaan ikonografiseksi tulkinnaksi. Siinä mielenkiinto keskittyy teoksen vertauskuvalliseen merkitykseen ja teemojen konventionaalisten viittaussuhteiden ja symbolien maailmaan (Waenerberg & Kähkönen 2012, 45).

5.1 ENSIMMÄINEN ANALYYSI

Valitsin ensimmäiseksi analyysin kohteeksi Caspar David Friedrichin maalauksen “Morning in Riesenbirke” (Kuva 1). Tein valinnan henkilökohtaisesta mieltymyksestä maalaukseen. Halusin valita Romanttisen maiseman, jonka estetiikassa ja filosofiassa on yhtymäkohtia omaan taiteeseeni. Friedrichin maalaus on maisemakuvaus Riesenbergin vuoristosta Saksassa. Kuvassa avautuu näkymä loputtomasta vuoristosta ja sen horisontti on sijoitettu keskelle kuva-alaa. Aurinko ei ole vielä noussut, mutta sen kajastus näkyy jo horisontissa. Vuoristo on sumun peitossa. Kuvan etualalla on vuorenhuippu ja sen keskellä risti, joka kohoaa vuoriston ylle. Ristillä roikkuu hahmo ja sekä risti ja hahmo ovat kullanvärisiä. Ristin alapuolella näkyy mies ja nainen jotka ovat kiipeämässä ristin juurelle. Nainen kohottautuu kohti ristillä olevaa hahmoaja mies on kiipeämässä naisen vierelle. Kuvan värimaailma koostuu rusehtavasta maasta, taivaan sinisestä ja auringon kellanhohdosta.

Ikonografisen tutkiskelun aluksi tarkastelemme sommittelua. Romanttisessa maisemamaalauksessa taiteilijat pyrkivät sisällyttämään maisemaan koko maailman. Se ei siis ollut ainoastaan maisema tietyistä paikasta vaan ilmaus maailman luonteesta. Sommittelussa olennaista on sen jakautuminen selkeästi kahteen yhtä suureen osaan, maahan ja taivaaseen. Taivas ei ole pelkkä kuva fyysisestä taivaasta, vaan ideaalinen taivas tai kristillisessä mielessä Jumalan valtakunta. Alhaalla näkyvä vuoristo on taas kuvaus maailmasta ja sen luonteesta. Vuoret ovat selkeästi aaltomaisia ja kuvaavat fyysistä maailmaa. Fyysinen maailma on luonteeltaan jatkuvaa tapahtumien sarjaa, eli aaltoliikkeenä kulkevaa energiaa. Vaikka vuoret näyttävät meille pysyvinä kappaleina, nekin ovat jatkuvan muutoksen alaisuudessa.

Kuvassa taiteilija on pyrkinyt tekemään jaon fyysisen maailman ja ideoiden maailman, eli hengellisen taivaan välille. Etualalla oleva vuorenhuippu risteineen kuvaa siis yhtä maailman tapahtumaa muiden joukossa. Tämä tapahtuma on luonteeltaan toisenlainen kuin muut. Toiset "aallot" ovat merkityksettömiä, häviten kaukaisuuteen ja sekoittuen sumuun kuin unohdettuina.

Etualan ristiinnaulittu on tietenkin Kristus. Taiteilija on ikään kuin halunnut osoittaa, että Jeesuksen ristiinnaulitseminen on historian merkittävin tapahtuma. Kuvassa Kristus nousee maailman "aallokosta" taivaaseen juuri tämän kyseisen tapahtuman, ristinkuoleman ansiosta. Kultainen väri merkitsee Kristuksen uutta, ylösnoussutta ruumista. Se symboloi myös ikuisuutta, jalomielisyyttä ja todellista korkeampaa viisautta. Kristuksesta on käytetty myös aurinkoviittauksia ja kuvassa Kristus merkitseekin henkistä aurinkoa, henkisen valon lähdeä. Teoksen ajankohta on aamu, jolloin aurinko nousee. Auringon nousu on eri kulttuureissa merkinnyt uudestisyntymistä (Cooper 1984).

Mies ja nainen kristuksen alapuolella ovat ilmeisesti aviopari. Tähän viittaa naisen Valkoinen hame ja miehen musta puku. Aviopari kiipeämässä Kristuksen luo kuvastaa luultavasti kristuksen seuraamista. Heidän tavoitteensa ajallisessa elämässä on Kristuksen seuraaminen ja sen kautta hengellinen uudestisyntyminen. Vuorelle kiipeäminen kuvastaa maallista matkaa ja sen vaivalloisuutta. Se on "kapea polku", josta Jeesus puhui seuraajilleen. Taivas on jätetty pilvettömäksi pyrkimyksenä korostaa rauhan tilaa ja lepoa.

KUVA 1. Caspar David Friedrich: "Morning in Riesenbirge", öljyväri, 1810, 108x170 cm. (wikiart, 2012.)

5.2 TOINEN ANALYYSI

Otan toiseksi analyysin kohteeksi oman maalaukseni "Great waves" (kuva 2). Olen pyytänyt tulkinta-apua muilta ihmisiltä, mutta koostan tekstiin oman tulkintani, jota täydennän muilta saamalla huomioilla. Tulkinnan vaikeaksi tekevät omat lähtökohdat maalausta valmistaessa. Maalarin on vaikea nähdä oma teos ulkopuolelta ja tällöin jää usein huomaamatta jotain ilmiselvää ja merkityksellistä.

Aluksi tarkastelen maalauksen sommittelua ja muotoa. Maalaus on poikkeuksellisesti ympyrän muotoinen. Se on kuva myrskyvästä vedestä. Kuvan etualalla on suuri aalto, joka on hajoamassa ja hieman kauempana on toisia aaltoja. Horisontin yläpuolella on ristin muotoinen valo, joka valaisee myös kuvan etualaa. Valo tulee kohtisuoraa edestä ja piirtää terävästi aallokon muodot. Aallot ovat tynempiä valopistettä kohti mentäessä ja vesi on lähes täysin tyven sen edessä. Risti on ainoa valonlähde, eikä taivas erotu maasta. Tapahtuman ympärillä on sumuverho, joka tekee maisemasta tunnelimaisen. Maalaus on hyvin tumma ja vihertävä lukuun ottamatta kirkasta kellertävää valonlähdettä.

Maalauksen ympyrämuoto voi olla monimerkityksinen. Usein se symboloi jatkumoa ja ikuisuutta ja mutta ympyrä on myös hengen symboli. Kristillisessä kulttuurissa se symboloi taivaallista iloa (Cooper 1984, 23). Tässä yhteydessä se tarkoittaa henkistä ja sisäistä maailmaa. Risti etäisyydessä merkitsee tietysti Kristusta ja aallokko on jatkuvasti muutoksessa olevan

maailman symboli. Etualalla aallot ovat voimakkaampia ja antavat ikään kuin vihjeen ulkoisen ja sisäisen maailman epävakaudesta.

Tunnelinomainen muoto voisi olla vaikkapa vertaus matkanteosta, kuten aikaisemmassa kuvassa kiipeäminen kuvasi matkantekoa. Ristiä lähellä oleva tyyni vesi merkitsee rauhan tilaa ja tasapainoa. Horisontti on muualla suurimmalta osin peitossa ja viittaa kaaokseen. Romanttisessa traditiossa horisontin puuttuminen merkitsi kaaosta ja järjettömyyttä (Cooper 1984, 20). Myös etualan aallot näyttävät ikään kuin reagoivan ristin aiheuttamaan valoon ja kaikkoavan siitä. Se voisi olla vihjaus uskon metafysisestä, ihmeitä tekevästä vaikutuksesta. Risti näkyy kuitenkin vielä etäisyyden päässä aaltojen ollessa etualalla. Maiseman kokija siis kamppailee kahden todellisuuden välillä. Aallot ovat konkreettisempia ja aktiivisempia mutta toisaalta risti valaisee kuvan ja antaa kuvalle merkityksen. Ilman ristiä kuvasta puuttuisi idea.

Kuva 2. Aleksis korpela: "Great waves", öljyväre, 2015, Ø 95 cm

6 LOPUKSI

Uskon että tässä vaiheessa lukija luultavasti toteaa kirjoitukseni ylimieliseksi, itseriittoiseksi ja ennen kaikkea kapeakatseiseksi näkökulmaksi taiteeseen ja kulttuuriin. Sitä se tavallaan onkin. Sen syvin olemus kumpuaa vieraantumisen tunteesta. Mitä enemmän olen alkanut tuntemaan itseäni ja pyrkinyt rehellisyyteen siinä, mikä on mielestäni merkittävää ja kiinnostavaa, sitä tyhjänpäiväisemmäksi nykytaiteen ilmiöt ja taide instituutiona on käynyt.

Enkä nyt tarkoita että omat touhuni olisivat jotenkin merkittäviä, päinvastoin. Jos kaikki puuhastelu yleisesti tuntuu älyttömältä, omat tekemiseni vasta turhilta tuntuvatkin. Kirjoitukseni ilmaisee myös omaa kyvyttömyyttä taiteilijana. En oikein tiedä, mitä pitäisi tehdä. Jos määrittäisin itseäni oman taiteellisen työni perusteella ja jos kokisin tarpeen muuttaa maailmaa sitä kautta, tulisin hulluksi tai olisin jättänyt taiteen aikoja sitten. Olen iloinen ettei oma mielenrauhani perustu työni saavutusten tuottamaan tyydytykseen. Maalaaminen on minulle kuin ajanvietettä joka pitää loitolla turhautumisen tunnetta.

Kuitenkin jos taiteelle pitäisi määritellä yksi tehtävä ylitse muiden, se olisi mielestäni väkivallan poistaminen ja riippumattoman rakkauden ilmaiseminen. Tuekseen se kuitenkin tarvitsee esikuvaa, jotain itsensä ulkopuolella olevaa, pysyvää ja muuttumatonta. Jotain, joka saa ihmismielen näkemään oman naurettavuutensa, heikkoutensa ja mielettömyytensä, antamalla samalla toivon uudistumisesta ja muutoksesta.

Edellinen on tietysti haihattelua. Eihän enää meidän aikanamme ole mahdollista, että vaikkapa jokin kirja, maalaus tai laulu voisi muuttaa ihmiselämän suuntaa ja antaisi sille uuden, todellisen merkityksen. Eihän ole mitään yhteistä totuutta, johon uskoa, joka supistaisi kaikki ihmisenä olemisen mahdollisuudet yhteen ja vapauttaisi meidät valintojen paljoudesta.

7 LÄHTEET

Ahtola-Moorhouse, Leena; Gunnarsson, Torsten; Mattila-Laiho, Raija 2006. Luonnon lumo: Pohjoismainen maisemamaalaus 1840 -1910. Helsinki: Ateneumin Taidemuseo

Ruskin, John 1843 -1846. Taiteen tehtävä. Suom. Seppä, A. Helsinki: Gaudeamus

Tolonen, Tuomas 2013. Taiteen filosofian luentojen muistiinpanot. Turku: Turun amk:n Taideakatemia

Platon, 2012. Valtio. Suom. Itkonen – Kaila, M. Helsinki: Otava

Tolstoi, Leo 2009. Mitä on taide? Suom. Anhava, M. Helsinki: Gaudeamus

Sestov, Lev 2009. Dostojevski ja Nietzsche (Tragedian filosofia). Suom. Annala, M. Joensuu: Ilias

Weicart, Richard 2006. Evolutionary ethics, eugenics, and racism in Germany. Kalifornia, USA: Palgrave Macmillan

Vainio, Olli-Pekka 2013: Postmoderni filosofia, kulttuuri ja kristillinen teologia. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura

Waenerberg, Annika; Kähkönen, Satu 2012. Taidetta tutkimaan, menetelmiä ja näkökulmia. Jyväskylä: Kampus Kustannus

Marx, Karl 2009. Taiteesta. Suom. Heiskanen. J. Helsinki: Gaudeamus

Fiske John (1993) Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Vastapaino.

Tolstoi Leo (2012) Tunnustuksia. Suom. Balk. E. Helsinki: Basam Books

Poutiainen Olli (2007) Väitöskirja: Nuorten arvot ja yhteiskunta-asenteet. Helsinki

Cooper, Jean -Claude 1984. Symbolien maailma; Unet, kuvat ja ennusmerkit. Suom. Keronen, A. Helsinki: Kirjapaja

Salminen, Kari 2015. Erojen kieli. Turun Sanomat 2015. Viitattu 01.11.2015
<http://www.ts.fi/kulttuuri/kirjat/721840/Erojen+kieli>

Historianet 2014. Viikingit. Viitattu 10.11 2015.
<http://historianet.fi/sivilisaatiot/viikingit/viikingit-kasvatettiin-sotureiksi>

Wikiart 2012. caspar David Friedrich. Viitattu 24.11 2015
<http://www.wikiart.org/en/caspar-david-friedrich/morning-in-the-sudeten-mountains>

KUVAT

Friedrich, Caspar David: "Morning in the Giant Mountains" 1810. Öljy kankaalle. 108 x 170cm. Berliini: Alte Nationalgalerie

Korpela, Aleks: "Great waves" 2015. Öljy kankaalle. 80cm. Turku: Taiteilijan omistuksessa

